

Обраћање првог потпредседника Владе Србије и министра спољних послова Ивице Дачића на отварању конференције „Други светски рат: сећања и јавне политике”, у Београду, 8. септембра 2015. године:

"Екселенције,
Даме и господо,

Велико ми је задовољство што могу да вам се обратим на овом скупу, којим наше председавање ОЕБС-у жели да пружи допринос обележавању 70-годишњице завршетка Другог светског рата. Ове године се обележава неколико важних годишњица. Тако смо, у јулу у Хелсинкију, обележили 40 година од потписивања Хелсиншког завршног акта, документа на коме почива наша организација. Ипак, мислим да је 70-годишњица завршетка Другог светског рата, у околностима када се, по много чему, чини да је свет „испао из зглобова”, заслужује посебну пажњу. Да ли можемо да замислимо како би данас изгледао свет да антихитлеровска коалиција није извојевала победу? Да ли бисмо могли да говоримо о једнакости, разноликости, људским и мањинским правима, родној равноправности, укратко, о свему ономе што чини саму основу савремених друштава и што је у темељима наше организације? Због тога је важно да подсетимо да су, управо захваљујући исходу антифашистичке борбе, Европа и свет повратили достојанство, слободу и право на различитост.

Размишљајући како да обележимо овај важан јубилеј, на начин који одговара духу и природи наше организације, имали смо у виду да је он већ на достојан начин обележен војним парадама, бројним научним скуповима и на разне друге начине. Због тога смо одлучили да ставимо тежиште на утицај Другог светског рата на развој међународне сарадње у послератном периоду. Са друге стране, желели смо да усмеримо поглед на садашњост и будућност, сматрајући да је важно да посветимо пажњу актуелним јавним политикама и култури сећања. Желели смо, у ствари, да отворимо простор за дебату да ли је потребно да и у оквиру ОЕБС-а овим питањима буде поклоњена посебна пажња.

Постоји једна теза о повезаности рата и развоја цивилизације, која каже да је као покретачка снага, иза целокупног досадашњег технолошког развоја, стајала искључиво потреба за војном доминацијом, те су сви проналасци најпре служили војној, да би тек касније били прилагођени за мирнодопске сврхе. Препустио бих стручњацима да процене истинитост ове тезе, која, свакако, побуђује озбиљне сумње у способност човечанства да

учи на сопственим грешкама.

Очигледно је да су размере трагедије коју је изазвао Други светски рат, ипак, навеле тадашњи свет да дубоко удахне, и да, упркос огромном идеолошком сукобу који се разбуктао одмах након рата, покуша да створи механизме који би спречили да се такво зло икада понови. Резултат ових напора било је до тада невиђено јачање међународне сарадње и изградња система међународних обавеза, таквих да се не могу тако лако раскинути или игнорисати. У склопу наглог полета мултилатерализма, створене су Уједињене нације, које ове године, такође, обележавају седамдесет година свог постојања. Као што сам споменуо, недавно смо обележили четрдесетогодишњицу оснивања ОЕБС-а, што је, такође, био један од плодова ове тенденције. Створене су и многе значајне међународне конвенције – споменимо Конвенцију о спречавању геноцида као најзначајнију. Сви ови инструменти нису успели да спрече избијање нових сукоба широм света, али ипак верујем да су итекако допринели да било који од њих прерасте у конфликт глобалних размера.

Такође верујем да су у протеклим деценијама државе научиле да само заједнички поглед на прошлост може да обезбеди мир и просперитет у будућности. На симболичком плану, вододелницу у суочавању са прошлосту и процесима помирења представљао је пад на колена Вилија Бранта у Варшавском гету. На практичном плану, снажан допринос томе већ деценијама пружају пројекти као што су заједничке комисије историчара и заједнички уџбеници. Међутим, иако је пређен велики део пута на путу суочавања са теретом историјског наслеђа, још увек су присутни феномени историјског ревизионизма и неонацизма. То указује да је у појединим друштвима и надаље потребно подизати свест о томе шта су заиста биле страхоте Другог светског рата. У том смислу, занимљива би била експертска расправа на тему да ли би, поред постојеће регулативе, углавном на нивоу држава, требало да буду развијени и међународни механизми за спречавање ових феномена.

Уверен сам, међутим, да је на плану културе сећања на Други светски рат наш највећи непријатељ незнање. Ипак, у савременом свету формално образовање и школски систем су само један од многих фактора који утичу на формирање историјске свести и става о догађајима. Много већи значај имају поп-култура и Интернет. Неонацистичка пропаганда на Интернету предмет је кривичног гоњења у многим државама, али је отворено питање шта сви заједно можемо да учинимо у циљу њеног спречавања.

Екселенције,
Даме и господо,

Историји људског рода не недостају лекције о способности човека да чини зло. Ипак, Други светски рат је јединствен по томе што показује размере зла које је била способна да учини моћна и технолошки супериорна држава у служби мрачне идеологије засноване на потирању људског достојанства и принципу истребљења на расној основи. Да ли су се те размере зла некако утале у ДНК-а човечанства, да ли су утицале да се човек, генетски памтећи страхоте, макар мало промени на боље? Да ли наука има одговор на ово питање? Не знам. Због тога, и надаље треба да заједно инсистирамо на значају победе

над фашизмом, да се потрудимо да он ни на један начин и ни у једној форми не постане прихватљив ни за једног човека. У томе ћемо успети само ако истрајемо на очувању сећања на најмрачнији период у историји човечанства и величанствену борбу која га је савладала.

Хвала Вам."